

Осіпов І. В. Технічна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя технологій / І. В. Осіпов // Практично-професійна підготовка студентів у системі вищої освіти і проблеми та шляхи вдосконалення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 грудня 2011 року. – Х. – 2012 р. – С. 152 – 156.

УДК 378.011.3 – 051:331

Осіпов І. В.

У статті розглядається проблема формування професійної технічної компетентності майбутнього вчителя технологій.

Ключові слова: освітньо-кваліфікаційні характеристики, самоосвіта, професійна компетентність, технічна компетентність.

Технічна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя технологій

Актуальність дослідження. Одним із головних завдань вищої освіти є формування професійної компетентності випускника, яка має узагальнену (еталонну) модель у вигляді освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця і передбачає ідеальний кінцевий результат, тобто підготовку спеціаліста, який опанував необхідні знання, уміння, навички творчої діяльності, має відповідний світогляд та ерудицію, інтелектуальний рівень, набув навичок самоосвіти, в якого сформовані професійні якості, моральна, естетична, екологічна культура. Проблема формування професійної компетентності особи – одна з найактуальніших проблем сьогодення. У загальних положення Закону України «Про вищу освіту» чільне місце займає поняття якості вищої освіти. Воно визначається як «...сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольнити особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства».

Як зазначено в освітньо-професійній програмі підготовки молодшого спеціаліста напряму 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Технологічна освіта» якість вищої освіти випускників вищого навчального закладу також відображає придатність:

- задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціальних ролей;
- відповідати за свої соціально важливі рішення;
- задовольняти прагнення до соціального статусу та престижу.

Професійна компетентність сучасного спеціаліста є складним багатокомпонентним поняттям, про що свідчить численність наукових підходів у сучасній науковій літературі: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного, психологічного тощо.

Погоджуємося із визначенням В.В. Ягупова, що професійна компетентність є «...складним інтегральним інтелектуальним, професійним і особистісним утворенням, яке формується у процесі професійної підготовки

майбутнього фахівця у ВНЗ, проявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від видів теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних і індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності».

Характерні ознаки професійних компетентностей, сформульовані у монографії М.С. Волошиної наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Характерні ознаки професійних компетентностей

Ознака	Характеристика ознаки
Багатофункціональність	Оволодіння компетентностями дозволяє розв'язувати різноманітні проблеми у повсякденному житті та професійній діяльності
Належність до метаосвітньої галузі	Компетентності є над предметними та міждисциплінарними і можуть застосовуватися у різних ситуаціях
Інтелектоємність	Компетентності передбачають наявність загального та професійного інтелекту, вимагають абстрактного та професійного мислення, саморефлексії, само ідентифікації, само оцінювання тощо
Багатовимірність	Включають різноманітні розумові процеси, аналітичні, комунікативні «ноу-хау», здоровий глузд тощо

Освітньо-професійна підготовка майбутнього вчителя технологій мусить передбачати забезпечення його готовності до оновлення змісту середньої освіти, до частої зміни профілю підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, мобільності, готовності до розвитку. Професійне становлення молодих учителів полягає в досягненні якнайкращого співвідношення між вимогами, що висуваються до професії вчителя та їх вміння реалізувати в педагогічній діяльності.

Сучасний учитель покликаний бути носієм загальнолюдських цінностей, знати національні та історичні традиції народу, особливості середовища, в якому виховуються діти, володіти фундаментальними знаннями в галузі своєї спеціальності, бути підготовленим до наукової розробки стратегій освіти в конкретних умовах, до вибору та реалізації нової педагогічної системи. Все це ставить нові, більш високі вимоги до професійно-педагогічної підготовки вчителів.

Ми згодні з думкою В. Сидоренка, що перед учителем технологій ставиться мета не лише навчити кожного учня певних трудових операцій та прийомів, а й формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися у сучасному техногенному середовищі.

На думку Є. Кулика, підготовка майбутніх учителів трудового навчання до творчої, дослідницької діяльності здійснюється на загальнонауковому, загально технічному, загальнопедагогічному і фаховому рівнях. Цей процес пронизує ряд

циклів навчальних дисциплін та видів навчально-дослідницької діяльності студентів.

Незважаючи на численні публікації стосовно ключових та професійних компетенцій у науковій літературі відсутня інформація про роль технічних дисциплін у їх формуванні при отриманні вищої освіти.

Проблемою професійного становлення вчителя технологій займаються ряд дослідників та видатних науковців: В. Сидоренко, В. Бурдун, О. Коберник, Є. Кулик, А. Малихін та інші.

Як засвідчують події, пов'язані з незворотною технологізацією трудового навчання, більшість теоретиків цього процесу керуються у своїх діях уявленнями про технологію як складовий елемент виробничого процесу, спрямований на перетворення матеріалу, енергії чи інформації. Насправді в сучасній науці погляд на технологію вже давно зовсім інший. Завдяки технологічним перетворенням формується штучний світ людської життєдіяльності, в якому вплив людини на природу, суспільство, культуру стає дедалі технологічним, при чому не тільки в тому розумінні, що форми технологій як засіб практичної діяльності визначають спрямованість перетворення світу.

Процес технологізації охоплює людське спілкування, повсякденну людську життєдіяльність. Існування людини в технологізованому середовищі зумовлює відповідні вимоги до компетентності майбутнього вчителя технологій середньої школи.

Мета статті – визначення ролі циклу професійно-орієнтованих дисциплін у формуванні ключових та професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної освіти на шляху формування фахової компетентності випускників спрямовані на максимальне зближення знань, вмінь, способів діяльності особистісного ставлення до них, готовності і здатності їх використовувати у виробничих і побутових ситуаціях. Професійна компетентність вчителя трудового навчання, на наше переконання, повинна включати у себе технічну компетентність. Компетентність, на нашу думку, інтегративно поєднує особистий досвід та знання, взаємопов'язані мотивацією та цінностями особистості. Результатом поєднання є пізнавальні та практичні вміння, які дозволятимуть судити про рівень компетентності особи.

Освітньо-професійна програма підготовки фахівців напряму 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Технологічна освіта» передбачає вивчення наступних профільних дисциплін:

- «Технологія конструкційних матеріалів та основи матеріалознавства»,
- «Теоретична механіка»,
- «Опір матеріалів»,
- «Теорія машин і механізмів»,
- «Електротехніка та основи електроніки»,
- «Теоретичні основи теплотехніки»,
- «Деталі машин та основи конструювання» та інші.

Успішне вивчення зазначених дисциплін у поєднанні з навчальними практикумами сприяє формуванню технічної компетентності майбутніх фахівців.

Враховуючи структуру професійної компетентності, запропоновану В.В. Ягуповим, розглянемо загальні аспекти її формування при вивченні дисциплін технічного циклу (Табл. 2).

Формування професійної компетентності при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін

	Складові професійної компетентності	Формування при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін
1.	Загальнолюдська компетентність (загальнокультурна, моральна, політична, соціальна, інформаційна, комунікативна, етична, екологічна, валеологічна)	Усвідомлення ролі людини у перетворенні та збереженні навколишнього середовища; розвиток духовно-ціннісних орієнтирів особистості, її гуманістичного світогляду; вміння аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної та світової науки, вміння користуватися інформаційно-комунікативними технологіями; збагачення знання рідної мови новими термінами
2.	Загальнонаукова компетентність (методологічна, теоретична, методична, дослідницька)	Формування наукового світогляду; вміння самостійно вчитися; володіння методами аналізу та синтезу, вміння робити аргументовані висновки; розвиток здатності розв'язувати задачі
3.	Загально професійна компетентність (загально фахова, економічна, технічна, правова, психологічна, педагогічна)	Вміння виконувати роботу за інструкцією та оформляти її результати; володіння практичними методами виконання робіт з металу, деревини
4.	Фахова компетентність (технологічна)	Знання сучасних технологій і матеріалів, розуміння механічних процесів, що відбуваються при експлуатації техніки та обладнання, вміння користуватися законами фізики, визначати технічні параметри

5.	Функціональна компетентність (стратегічна, менеджерська, управління суб'єктами та об'єктами діяльності, виконавча)	Уміння визначити мету діяльності, планувати її та доводити до завершення; формування виконавчої дисципліни та ініціативності; здатність до співробітництва та взаєморозуміння
6.	Особистісна компетентність (мотиваційна, ауто психологічна, регулятивна, адаптивна, навчальна)	Потреба самостійного пошуку і засвоєння знань; формування реальної самооцінки; вміння аналізувати свої дії, усвідомлення відповідальності за свої дії

Проведений аналіз дозволяє встановити структуру технічної компетентності, яка включає в себе%

- технічне мислення,
- технічну грамотність,
- технічну відповідальність.

Таким чином, технічна компетентність майбутнього вчителя технологій є невід'ємною складовою його професійної компетентності, її досягнення гармонійно впливається у формування ключових компетентностей.

Компетентнісний підхід визначає результативно-цільову спрямованість освіти, що на нашу думку є його безперечною перевагою над іншими традиційними та інноваційними підходами.

Література

1. Бурдун В. Проблеми фахової підготовки сучасного вчителя трудового навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http // alma-mater/Inpu/edu/ua/elect_v/N5/08bvvtvn/pdf-назва з екрану](http://almater/Inpu/edu/ua/elect_v/N5/08bvvtvn/pdf-назва з екрану)
2. Горобець С.А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 31. – С. 106-109
3. Князев В.Н. Человек и технология (социально-философский аспект). – К., 1990
4. Красников В.И. К вопросу сущности технологий // Вопросы философии. 1985. - № 5
5. Кулик Э. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» [Текст] / Є. Кулик. – Тернопіль, 2006. – 40 с.
6. Малихін А. Компетентність як критерій професійного становлення майбутнього вчителя трудового навчання [Текст] / А. Малихін // Трудова підготовка в закладах освіти. 2009. - № 6. – С. 23-27
7. Про вищу освіту: Закон України. – К., 2001. 96 с.
8. Сидоренко В. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні [Текст] / В. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. - № 2. – С. 41-44

9. Стешенко В. Теоретичні підстави модернізації освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. 2009. - № 5. – С. 32-35
10. Ягупов В.В, Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти // Наукові записки НаУКМА. – Том 71. – Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2007. – С. 3-8